

Ár 2012, mánudaginn 20. ágúst er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Guðlaug B. Ólafsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 24/2012**:

M
N
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M og N, hér eftir nefnd sóknaraðilar annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 31. janúar 2012, með kvörtun lögmanns sóknaraðila, dagsettri 31. janúar 2012. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 8. febrúar 2012, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust 2. mars 2012. Var bréfið sent lögmanni sóknaraðila, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 7. mars 2012, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust frá lögmanni sóknaraðila, með bréfi dagsettu 13. mars 2012. Með tölvupósti, dagsettum 22. maí 2012 var varnaraðila gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum við athugasemdir sóknaraðila. Athugasemdir bárust frá varnaraðila með tölvupósti, dagsettum 19. júní 2012.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 20. ágúst 2012.

II.

Málsatvik.

Þann 10. maí 2006 var skuldabréf nr. X, að fjárhæð kr. 4.500.000, gefið út af A, til varnaraðila. Sóknaraðilar tókust á hendur sjálfskuldarábyrgð in solidum á láninu.

Þann 10. maí 2006 var skjalið „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga X“ undirritað. Þar kom m.a. fram að sjálfskuldarábyrgðarmenn staðfestu að þeir hefðu fengið og kynnt sér bækling sparisjóðanna um sjálfskuldarábyrgðir. Ekki kom fram hvort meira en helmingi lánsfjár yrði varið til greiðslu á skuldum greiðanda eða annarra hjá sparisjóðnum. Óskuðu sóknaraðilar eftir að greiðslumat yrði ekki framkvæmt og settu upphafsstafi sína við. Tekið var fram að greiðslumat færi ávallt fram ef lánsfjárhæð væri hærri en kr. 1.000.000. Gert var ráð fyrir niðurstöðum greiðslumats en hvorki var hakað við að niðurstaðan benti til að greiðandi gæti efnt skuldbindingar sínar eða ekki.

Þann 22. október 2007 var skuldabréf nr. Y, að fjárhæð kr. 1.000.000, gefið út af A til varnaraðila. Sóknaraðili M tókst á hendur sjálfskuldarábyrgð á láninu.

Þann 22. október 2007 var skjalið „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga Y“ undirritað. Þar kom m.a. fram að sóknaraðili M staðfesti að hún hefði kynnt sér bækling sparisjóðanna um sjálfskuldarábyrgðir. Ekki var tekið fram hvort meira en helmingi lánsfjár yrði varið til greiðslu á skuldum greiðanda eða annarra hjá sparisjóðnum. Þá var gert ráð fyrir greiðslumati en sóknaraðili M hakaði við að hún óskaði eftir að greiðslugeta yrði ekki metin og setti upphafsstafi sína við. Tekið var fram að greiðslumat færi ávallt fram ef lánsfjárhæð væri hærra en kr. 1.000.000. Þá var gert ráð fyrir að tilgreint væri hvort niðurstaða greiðslumats benti til þess að greiðandi gæti efnt skuldbindingar sínar eða ekki. Við hvorugan valmöguleikann var hakað.

Þann 26. janúar 2012 kröfðust sóknaraðilar afléttingar sjálfskuldarábyrgðar vegna skuldabréfa X og Y.

Sóknaraðilar skutu málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 31. janúar 2012.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðilar krefjast þess að sjálfskuldarábyrgð skuldabréfa nr. X og Y verði felldar niður.

Sóknaraðilar kveða varnaraðila ekki hafa staðið við skyldur sínar samkvæmt samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga þar sem varnaraðili framkvæmdi ekki greiðslumat á skuldara vegna umræddra skuldabréfa, sbr. 3. gr. samkomulagsins.

Sóknaraðilar vísa til þess vegna skuldabréfs nr. X að skylt hafi verið að framkvæma greiðslumat þar sem skuldabréfið hafi verið að fjárhæð kr. 4.500.000. Vegna seinna bréfsins, Y, vísar sóknaraðili M til þess að með undirskrift sinni á skuldabréfið hafi hún verið komin í „sólídaríska“ ábyrgð fyrir greiðanda að fjárhæð kr. 5.500.000.

Benda sóknaraðilar á að ekki liggja fyrir nein gögn um að varnaraðili hafi metið greiðslugetu A, útgefanda skuldabréfanna, áður en sóknaraðilar tókust á hendur sjálfskuldarábyrgð á greiðslu umræddra lána, sbr. 3. mgr. 4. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga.

Þá vísa sóknaraðilar til þess að í 2 mgr. 4. gr. samkomulagsins komi fram að ef ráðgert sé að verja meira en helmingi lánsfjár til að endurgreiða önnur lán skuldara hjá fjármálafyrirtæki, skuli ábyrgðarmaður staðfesta skriflega að honum hafi verið kynntar þær ráðagerðir. Láni nr. Y hafi verið ráðstafað inn á söfnunarreikning nr. Z, reikningseigandi varnaraðili. Þaðan hafi kr. 450.000 verið ráðstafað inn á greiðslujöfnunarreikning A, nr. Þ, til lækkunar á heimild. Afgangi fjárhæðarinnar, kr. 510.999, hafi verið ráðstafað inn á reikning Æ til lækkunar á heimild.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Að því er varðar sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila M á skuldabréfi nr. Y byggir varnaraðili á því að þegar metið sé hvort fylgt hafi verið ákvæðum 3. mgr. 3. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga vegna þess hvort ábyrgð ábyrgðarmanns á skuld sé meira en kr. 1.000.000, sé rétt að líta til þeirrar fjárhæðar sem ábyrgðarskuldbinding nemur hverju sinni. Þar sem sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila M á umræddu skuldabréfi sé ekki yfir kr. 1.000.000 hafi ekki verið skylt,

skv. 1. og 3. mgr. 3. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga að láta fara fram greiðslumat á skuldaranum og kynna það sóknaraðila, enda hafi verið sérstaklega tekið fram af hálfu sóknaraðila að ekki væri óskað greiðslumats. Líta beri til fjárhæðar hverrar ábyrgðarskuldbindingar fyrir sig.

Vegna beggja skuldabréfanna vísar varnaraðili til þess að sóknaraðilar hafi með fúsum og frjálsum vilja gengist í sjálfskuldarábyrgð á umræddum skuldabréfum og að engin skilyrði séu til að ógilda þær ábyrgðaryfirlýsingar. Varnaraðili vísar til meginreglu samningaréttarins um að samninga skuli halda, pacta sunt servanda, og að sóknaraðilar séu þar með bundnir af þeim samningum sem þeir hafi gert við varnaraðila að þessu leyti.

Varnaraðili bendir á að sóknaraðilar reisi kröfur sínar um ógildinguna ábyrgðaryfirlýsinganna á 3. gr. samkomulagsins. Samkomulag þetta hafi hvorki stöðu reglugerðar né settra laga, heldur sé um að ræða samkomulag sem tilgreindir aðilar hafi staðið að. Varnaraðili byggir á því að ekki sé unnt að víkja frá fyrrgreindri meginreglu samningaréttarins um skuldbindingargildi samninga með vísan til ólögfests samkomulags. Vísar sóknaraðili þessu til stuðnings til dóms Hæstaréttar í máli nr. 131/1999. Því sé ljóst að ekki sé unnt að fella ábyrgðaryfirlýsingu sóknaraðila úr gildi eingöngu með vísan til þess að ákvæði 3. gr. samkomulagsins um gerð og kynningu greiðslumats hafi ekki verið virt.

Bendir varnaraðili á að í dómum þeim sem fallið hafi um skuldbindingargildi samkomulagsins valdi það eitt og sér að ekki hafi verið fylgt ákvæðum samkomulagsins um gerð greiðslumats ekki því að ábyrgð teljist ógild, heldur sé eingöngu unnt að ógilda ábyrgðaryfirlýsingu á grundvelli 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga. Sú lagagrein feli í sér undantekningu frá meginreglu samningaréttarins um skuldbindingargildi samninga og því beri að túlka hana þröngt og beita með mjög varfærum hætti, sbr. ummæli í greinargerð með frumvarpi því er varð að lögum nr. 11/1986.

Vísar varnaraðili til þess að í dómi Hæstaréttar í máli nr. 163/2005 hafi verið fjallað um samkomulagið og áhrif þess að greiðslumat skuldara hafi ekki verið framkvæmt og kynnt ábyrgðarmanni. Niðurstaða Hæstaréttar um að fella ábyrgðaryfirlýsingu úr gildi hafi byggst á því að hlutaðeigandi fjármálastofnun hefði ekki hnekkð þeirri staðhæfingu ábyrgðarmanns að honum hefði ekki verið kunnugt um vanskil skuldarans þegar hann hafi gengist í sjálfskuldarábyrgðina, auk þess sem talið verði að fjármálastofnuninni hafi mátt vera ljóst að fjárhagur skuldarans hafi stefnt í veruleg vandræði þegar ábyrgðaryfirlýsingin hafi verið gefin. Þá bendir varnaraðili á dóm héraðsdóms Norðurlands vestra í máli nr. E-25/2011.

Bendir varnaraðili á að það ráðist af heildstæðu mati á atvikum máls hverju sinni, hvort beita eigi ógildingarreglu 36. gr. laga nr. 7/1936. Vanræksla fjármálastofnunar á að kynna ábyrgðarmanni greiðslumat á skuldara dugi ekki ein og sér til að beita 36. gr. laga nr. 7/1936, heldur þurfi meira að koma til. Af dómunum megi ráða að fjármálastofnun þurfi að vera grandvís um slæma fjárhagsstöðu skuldara og láta hjá líða að tilkynna ábyrgðarmanni þar um. Varnaraðili tekur fram að í málinu liggi ekkert fyrir um það að skuldarinn samkvæmt skuldabréfunum tveimur hafi verið í slæmri fjárhagsstöðu á þeim tíma sem umræddar lánveitingar hafi farið fram, og því ekkert sem bendi til þess að niðurstaða greiðslumats á skuldaranum hefði gefið tilefni til að sóknaraðilar breyttu afstöðu sinni varðandi sjálfskuldarábyrgðaryfirlýsingar þeirra. Jafnframt liggi ekkert fyrir um að sóknaraðilar hafi óskað eftir upplýsingum um fjárhagsstöðu skuldarans á þeim tíma sem ábyrgðaryfirlýsingarnar voru veittar.

Vísar varnaraðili til þess að engar forsendur séu til að ætla annað en að sóknaraðilar hefðu veitt ábyrgðaryfirlýsingar sínar, enda þótt greiðslumat hefði ekki verið kynnt sóknaraðilum. Sóknaraðilar beri sönnunarbyrðina fyrir því að skuldari hafi ekki staðist greiðslumat í maí 2006 og október 2007 þegar skuldabréfin hafi verið gefin út.

Bendir varnaraðili á að af dómunum tveimur sem minnst hafi verið á megi ráða að fjármálastofnun þurfi að hafa viðhaft verulega ósanngjarna háttsemi í garð ábyrgðarmanns, og leynt hann bágrri fjárhagsstöðu skuldarans til að unnt sé að fella ábyrgð úr gildi. Í þessu máli sé ekki um slíkt að ræða. Jafnframt þurfi að liggja ljóst fyrir að ábyrgðarmenn hefðu ekki veitt sjálfskuldarábyrgð í maí og október 2007 ef þeir hefðu haft rétta mynd af fjárhagsstöðu skuldarans á þeim tíma. Ekki sé ástæða til að ætla að niðurstaða greiðslumats hefði breytt neinu um vilja sóknaraðila til að veita ábyrgðaryfirlýsingarnar.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að gildi sjálfskuldarábyrgðar sóknaraðila á skuldabréfi nr. X og sjálfskuldarábyrgðar sóknaraðila M á skuldabréfi nr. Y.

Samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, dagsett 1. nóvember 2001, er undirritað af Sambandi íslenskra sparisjóða, f.h. sparisjóða. Sparisjóður Skagafjarðar var einn þessara sparisjóða. Ekkert er fram komið um að Samtök íslenskra sparisjóða hafi skort umboð til þessarar ráðstöfunar og verður varnaraðili talinn bundinn við efni þess. Verður því að hafna þeim skilningi varnaraðila að í málinu þurfi að veða saman ábyrgðarskuldbindingu sóknaraðila og „ólögfest“ samkomulag. Verður litið svo á að skuldbinding varnaraðila samkvæmt fyrrnefndu samkomulagi geti orðið til þess að vanefndir hans á því, leiði til brottfalls ábyrgðar sóknaraðila, en við matið að þessu leyti þarf að líta til 36. gr. samningalaga eins og varnaraðili bendir á.

Umrætt samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga tekur m.a. til þess þegar einstaklingur gengst í sjálfskuldarábyrgð, sbr. 2. gr. samkomulagsins. Samkvæmt 3. gr. samkomulagsins er fjármálafyrirtæki skylt að meta greiðslugetu greiðanda nema ábyrgðarmaður óski sérstaklega eftir því með skriflegum hætti að svo verði ekki gert. Fjármálafyrirtæki er þó ávallt skylt að greiðslumeta skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemur meira en kr. 1.000.000. Samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins skal tryggt að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengst í ábyrgðina, enda liggi fyrir að greiðandi hafi samþykkt það. Bendi niðurstaða greiðslumats til þess að greiðandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar, en ábyrgðarmaður óskar eftir að lán verði veitt engu að síður, skal hann staðfesta það skriflega.

Sakarefni málsins lýtur annars vegar að sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila á skuldabréfi nr. X og hins vegar að sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila M á skuldabréfi nr. Y. Í upphafi verður fjallað um sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila á skuldabréfi nr. X.

Ekki liggja fyrir nein gögn um að varnaraðili hafi metið greiðslugetu A, útgefanda skuldabréfs nr. X. Verður því að miða við að greiðslumat hafi ekki farið fram. Samkvæmt 3. mgr. 3. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga var varnaraðila skylt að meta greiðslugetu A. Verður varnaraðili að bera allan halla af því að slíkt greiðslumat fór ekki fram og þar með hvort sóknaraðilar hefðu eftir sem áður gengist í ábyrgð fyrir A eftir að hafa kynnt sér matið.

Í ljósi framangreinds og með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936 um sanningsgerð, umboð og ógilda löggerninga verður að telja að rétt sé að ógilda ábyrgð sóknaraðila á skuldabréfi nr. X.

Þá verður fjallað um sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila M á skuldabréfi nr. Y. Skuldabréfið var að fjárhæð kr. 1.000.000. Sóknaraðili M óskaði eftir því á skjalinu „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga Y“ að greiðslugeta greiðanda yrði ekki metin. Þar með var varnaraðila, á grundvelli 3. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, ekki skylt að meta greiðslugetu greiðanda.

Ekki verður fallist á með sóknaraðila M að með útgáfu skuldabréfs nr. Y hafi ábyrgð hennar á skuldum A, útgefanda skuldabréfa nr. Y og X, verið að fjárhæð kr. 5.500.000 og því hafi varnaraðila borið að meta greiðslugetu A. Túlka verður ákvæði 1. mgr. sbr. 3. mgr. 3. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, í ljósi orðalags 1. mgr. 3. gr. um að sé skuldaábyrgð eða veð sett til tryggingar fjárhagslegri skuldbindingu, þannig að líta beri til fjárhæðar hverrar skuldbindingar fyrir sig.

Í ljósi alls framangreinds verður ekki hjá því komist að hafna kröfu sóknaraðila M um niðurfellingu sjálfskuldarábyrgðar á skuldabréfi nr. Y.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila, M og N, á skuldabréfi nr. X, er vikið til hliðar. Kröfu sóknaraðila, M, á hendur varnaraðila, F, um niðurfellingu sjálfskuldarábyrgðar á skuldabréfi nr. Y, er hafnað.

Reykjavík, 20. ágúst 2012.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Guðlaug B. Ólafsdóttir